

LEGAL INSIGHT

ΟΙ ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΩΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟ [ΜΗ] ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΩΠΙΚΗ ΑΝΤΙΚΡΟΥΣΗ ΤΟΥΣ

Θοδωρής Η. Γιαννατής,
Εταίρος- Διαχειριστής

Πανταζής Π. Γιώργος,
LLM

Στην δικαστηριακή πρακτική σε διαφορές οικογενειακού δικαίου παρατηρείται συχνά το ανήλικο τέκνο να εργαλειοποιείται ως ένα «δυνατό χαρτί» διαπραγμάτευσης από τον γονέα που διεκδικεί την επιμέλεια αυτού. Το συνήθως συμβαίνει στην ελληνική νομολογία είναι το δικαστήριο να αναθέτει την άσκηση της επιμέλειας στην αιτούσα – μητέρα, απορρίπτοντας, χωρίς ειδική αιτιολογία, ασκηθείσα αντίθετη αίτηση από τον πατέρα, με τη θέση του τελευταίου να περιορίζεται κατ' αυτό τον τρόπο αφενός ως υπόχρεου προς καταβολή διατροφή για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών του τέκνου και αφετέρου ως έχοντος δικαίωμα επικοινωνίας με αυτό. Στο παρόν κείμενο θα αναλυθεί η δυνατότητα του υπόχρεου προς διατροφή, συνήθως του πατέρα, να αντικρούσει τις παράλογες αξιώσεις που προβάλλει η έχουσα την επιμέλεια – μητέρα του τέκνου τάχα για το ανήλικο τέκνο της, προκειμένου – αν και μη δικαιούμενη η ίδια ατομικής διατροφής ή δικαιούμενη χαμηλής - να διάγει πλούσιο και άκοπο βίο, με σκοπό όχι απλώς να περιοριστούν αυτές (ενν. ανάγκες) στο προσήκον μέτρο αλλά με τελικό στόχο να αφαιρεθεί η άσκηση της επιμέλειας από την αιτούσα – μητέρα και ανατεθεί στον πατέρα.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

1. Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΟΓΩΝ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Κατά πάγια νομολογία για να καθορισθεί το ποσό της διατροφής αξιολογούνται κατ' αρχήν τα εισοδήματα των γονέων από οποιαδήποτε πηγή και στη συνέχεια προσδιορίζονται οι ανάγκες του τέκνου. Καθοριστικό στοιχείο αποτελούν οι συνθήκες ζωής του, δηλαδή οι όροι διαβίωσής του, **χωρίς όμως να ικανοποιούνται οι παράλογες απαιτήσεις** (βλ. αποφάσεις Αρείου Πάγου 416/2017, 1156/2017, 837/2009).

Η απαγόρευση ικανοποίησης παράλογων αξιώσεων διατροφής επαναλαμβάνεται στην νομική σκέψη των περισσότερων δικαστικών αποφάσεων και το ακριβές περιεχόμενο των παράλογων αξιώσεων εξειδικεύεται ανά συγκεκριμένη περίπτωση. Συχνά στην δικαστηριακή πρακτική τυγχάνει ο πρώην σύζυγος, που αξιώνει διατροφή για λογαριασμό του τέκνου, να διεκδικεί υπέρογκα ποσά, που προφανώς δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες του τέκνου. Στην πράξη έχουμε συναντήσει πληθώρα τέτοιων παραδειγμάτων, **όπως αξίωση 1000€ για ρουχισμό τέκνου νηπιακής ηλικίας, 4.000€ για έξοδα supermarket, μαναβικής και κρεοπωλείου για την διατροφή 2 τέκνων τριών και πέντε μόλις ετών, 10.000€ ετησίως για έξοδα καλοκαιρινών διακοπών, διακοπών Χριστουγέννων και Πάσχα για τέκνο ηλικίας μόλις**

2 ετών, 500€ για έξοδα βενζίνης ανά μήνα για τις μετακινήσεις νηπίων παρόλο που τα παιδιά πηγαиноέρχονται εκτός σπιτιού μόνο με σχολικό κ.λπ.

Η τακτική αυτή επιλέγεται συχνότερα από τις μητέρες – πρώην συζύγους που δεν δικαιούνται ατομικής διατροφής ή δικαιούνται χαμηλής. Η αυθαίρετη υπερεκτίμηση των αναγκών του τέκνου σκοπεί να εξασφαλίσει κατ' αυτό τον τρόπο αθέμιτο οικονομικό όφελος για την μητέρα (που κατά τεκμήριο θα της ανατεθεί, αν δεν της έχει ήδη ανατεθεί, η επιμέλεια του τέκνου της), ιδίως αν ο υπόχρεος προς διατροφή είναι οικονομικά εύρωστος.

2. Η «ΕΡΓΑΛΕΙΟΠΟΙΗΣΗ» ΤΟΥ ΤΕΚΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΟΓΩΝ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Η νομολογία έχει επισημάνει ότι ο κίνδυνος εργαλειοποίησης του τέκνου είναι υπαρκτός. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε την απόφαση του Αρείου Πάγου με αριθμό 1612/2017, όπου επισημαίνεται ότι «οι μεταξύ των συζύγων δημιουργούμενες έντονες επιθέσεις ενίοτε αποκλείουν κάθε συνεννόηση μεταξύ τους, αλλά και σε σχέση με τα τέκνα τους, τα οποία, όχι σπανίως, χρησιμοποιούνται ως όργανα για την άσκηση παντοειδών πιέσεων και την ικανοποίηση εκδικητικών διαθέσεων». Έτσι, λόγω της κατάστασης αυτής, ο γονέας που αναλαμβάνει την γονική μέριμνα ή την επιμέλεια έχει, κατά την επιταγή του νόμου, πρόσθετα καθήκοντα και αυξημένη την ευθύνη της αντιμετώπισης των ως άνω ειδικών περιστάσεων κατά προέχοντα λόγο και τούτο προϋποθέτει την εξασφάλιση στο τέκνο των κατάλληλων συνθηκών προσαρμογής.

Από όσα αναφέρθηκαν οδηγούμαστε στα εξής πρώτα συμπεράσματα:

- Η πάγια νομολογία απορρίπτει τις παράλογες αξιώσεις διατροφής και επιδικάζει όσες καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες του τέκνου.
- Η πάγια νομολογία αναγνωρίζει ότι τα τέκνα συχνά γίνονται όργανα για την άσκηση πιέσεων, ψυχολογικών και οικονομικών σε βάρος του υπόχρεου προς διατροφή.
- Η πάγια νομολογία αναγνωρίζει ότι ο γονέας που ασκεί την επιμέλεια πρέπει να εξασφαλίζει σταθερές συνθήκες ανάπτυξης στο τέκνο και να αποφεύγει την δημιουργία εντάσεων.

Ενόψει των ανωτέρω, συνδυαστικά ιδωμένων, προκύπτει ότι η προβολή παράλογων αξιώσεων διατροφής πρέπει να αντιμετωπίζεται νομολογιακά ως μία μορφής επίθεση από την αιτούσα - μητέρα προς τον πατέρα, τέτοιας δε έντασης που το τέκνο μετατρέπεται επί της ουσίας σε όργανο για την ικανοποίηση εκδικητικών σκοπών της μητέρας προς τον πατέρα, σκοπών δηλαδή άσχετων με το αληθινό συμφέρον του τέκνου.

Όμως, διαπιστώνουμε ένα νομολογιακό κενό. Η νομολογία πρέπει να χαρακτηρίσει την περίπτωση της προβολής των παραλόγων αξιώσεων διατροφής ως μία τέτοια περίπτωση δημιουργούμενης επίθεσης από την μητέρα προς τον πατέρα που αποκλείει κάθε συνεννόηση μεταξύ τους, ενώ την ίδια στιγμή το τέκνο μετατρέπεται σε όργανο για την ικανοποίηση των εκδικητικών διαθέσεων της μητέρας προς τον πατέρα. Οι παράλογες αξιώσεις αντίθετες στο ψυχικό και πνευματικό συμφέρον του τέκνου.

Σύμφωνα, με την νομολογία αδιαμφισβήτητο κριτήριο για την ανάθεση της επιμέλειας αποτελεί η διασφάλιση της ψυχικής ηρεμίας του τέκνου, η μη διατάραξη του τρόπου ζωής του και της επαφής του με οικεία και αγαπημένα πρόσωπα. **Μέχρι την δικαστική κρίση, και δη τελεσιδικώς, επί της διαφοράς για την επιμέλεια και τη διατροφή του τέκνου, ο ασκών (έστω εν τοις πράγμασι) την επιμέλεια γονέας (συνήθως η μητέρα) δε διστάζει να παρεμποδίζει κατά τρόπο εκβιαστικό την επικοινωνία του υπόχρεου προς**

διατροφή (συνήθως του πατέρα) με τα τέκνα του εάν ο τελευταίος αρνείται μεν, ευλόγως δε, να καλύψει τα παράλογα χρηματικά κονδύλια για τις δήθεν ανάγκες των τέκνων του.

Πράγματι, σε περίπτωση που δεν ικανοποιούνται οι παράλογες αξιώσεις της πρώην συζύγου, ο υπόχρεος προς διατροφή γίνεται ο ίδιος αποδέκτης απειλών, υπό την έννοια ότι θα στερηθεί παντελούς επικοινωνίας με το παιδί του. Συνάμα, το τέκνο γίνεται δέκτης (αβάσιμων) κατηγοριών για τον πατέρα του από την ίδια τη μητέρα, ότι δήθεν αδιαφορεί για τις ανάγκες του επειδή δεν ανταποκρίνεται στις (υπερεκτιμημένες) χρηματικές αξιώσεις με απώτερο σκοπό να δηλητηριαστεί ο ψυχισμός του παιδιού, σκοπός που σε σχετικά μικρές ηλικίες ευχερώς επιτυγχάνεται.

Και ναι μεν είναι πιθανόν σε μελλοντικό χρόνο το δικαστήριο να μειώσει εύλογα τις αξιώσεις της συζύγου, κρίνοντάς τες μη αναγκαίες, ωστόσο δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η απαξία στην ανήλικη συμπεριφορά διεκδίκησης παράλογων αξιώσεων ως αντίθετη στο ψυχικό συμφέρον του τέκνου, αφού στην πράξη λαμβάνουν χώρα προστριβές μεταξύ των συζύγων και παρεμποδίζεται το δικαίωμα επικοινωνίας του πατέρα με το τέκνο. Εξάλλου, δεν τίθεται θέμα λανθασμένης εκτίμησης της συζύγου στο ζήτημα των παράλογων αξιώσεων. Η λανθασμένη εκτίμηση κινείται στα όρια του λογικού, ενώ αντιθέτως με μία πρώτη ματιά, ανεξέταστα –χωρίς εκτίμηση- οι παράλογες αξιώσεις καθίστανται πρόδηλες.

Μέχρι σήμερα η νομολογία έχει υπονοήσει την αρνητική επίδραση των παράλογων αξιώσεων διατροφής στην διαπαιδαγώγηση του τέκνου (πνευματικό συμφέρον). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η **απόφαση του Εφετείου Αθηνών με αριθμό 1984/2008**, σύμφωνα με την οποία καθοριστικό στοιχείο για τον προσδιορισμό της διατροφής του ανηλίκου είναι οι συνθήκες της ζωής του. Η απόφαση επισημαίνει ότι οι συνθήκες ζωής νοούνται οι συγκεκριμένοι όροι διαβίωσης του ανηλίκου, όπως πραγματικά έχουν διαμορφωθεί στον τόπο κατοικίας, **χωρίς βέβαια σπατάλη χρημάτων** και χωρίς να πραγματοποιούνται οι παράλογες αξιώσεις. Η εσκεμμένη χρήση της λέξεως «σπατάλη», μίας λέξης που ενέχει ηθική απαξία, καταδεικνύει εμμέσως πλην σαφώς την αρνητική επίδραση της διεκδίκησης παράλογων αξιώσεων στην ίδια την ανατροφή του τέκνου. Η διεκδίκηση υπέρογκων ποσών από την μητέρα χάριν τάχα της ανατροφής του τέκνου καταλήγει να επιδρά σε βάρος αυτού, αφού ελλοχεύει ο κίνδυνος να γαλουχηθεί ένα σπάταλο, κακοαναθρεμμένο παιδί.

Η νομολογία, εξάλλου, έχει αναγνωρίσει τον κίνδυνο η αρνητική ή επιπόλαιη συμπεριφορά ενός εκ των συζύγων απέναντι στον άλλον να εκδηλωθεί και σε βάρος του τέκνου. Η υπαιτιότητα ενός συζύγου για την διάλυση του συζυγικού δεσμού (π.χ. μεταξύ άλλων σπάταλη/ος σύζυγος) δεν ασκεί καμία επιρροή σε διαφορές ανάθεσης της επιμέλειας τέκνου, εκτός και αν η συμπεριφορά του υπαιτίου μπορεί να επιδράσει στην άσκηση της γονικής μέριμνας, ώστε να ανακύπτει αντίθεση στο συμφέρον του τέκνου, λόγω της έκτασης και της βαρύτητας της συμπεριφοράς του αυτής, δηλωτικής του χαρακτήρα και της εν γένει προσωπικότητάς του, έτσι ώστε και έναντι του τέκνου να αναμένεται από αυτόν η τήρηση της ίδιας συμπεριφοράς (βλ. **Απόφαση Αρείου Πάγου 174/2015**). Ο κίνδυνος, λοιπόν, εσφαλμένης διαχείρισης των εξόδων ανατροφής του ανηλίκου τέκνου από μία σπάταλη μητέρα είναι υπαρκτός.

Συνεπώς, δημιουργείται άμεσος και συγκεκριμένος κίνδυνος βλάβης του τέκνου σε σχέση με τα προσωπικά ή περιουσιακά συμφέροντά του. Η σύγκυση των οικονομικών αναγκών του τέκνου και της μητέρας συνιστά περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων της μητέρας και του ανηλίκου. Η αξίωση υπερβολικών απαιτήσεων αποτελεί σπατάλη χρημάτων από τον οικονομικά ισχυρότερο και υπόχρεο σε διατροφή πατέρα, την οποία σπατάλη αξιώνει στο όνομα και για λογαριασμό του ανηλίκου η μητέρα, έχοντας εκτιμήσει λανθασμένα τις ανάγκες του τέκνου, και συνιστά πρόδηλο κίνδυνο για τα μελλοντικά

συμφέροντα του παιδιού. Η υπερεκτίμηση των αναγκών του τέκνου, η οικονομική θυσία του οικονομικά ισχυρότερου πατέρα μετά βεβαιότητας μπορούν να στοιχίσουν την μελλοντική ποιότητα του βιοτικού επιπέδου του τέκνου, εφόσον αλλάξουν προς το δυσμενέστερο οι οικονομικές δυνάμεις του οικονομικά ισχυρότερου γονέα. Εφόσον ο γονέας αντιπροσωπεύει το ανήλικο τέκνο, ο τρόπος προάσπισης και διεκδίκησης των εννόμων συμφερόντων του πρέπει να είναι συνετός, εξ' ου και η ύπαρξη του θεσμού του ειδικού επιτρόπου σε περιπτώσεις που η γονική μέριμνα ασκείται αντίθετα στα βέλτιστα συμφέροντα του τέκνου.

3. ΟΙ ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΩΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Στην σύγχρονη νομική θεωρία και νομολογία επισημαίνεται ότι **το δικαίωμα διατροφής πρέπει να ασκείται κατά τόπο σύμφωνα με την καλή πίστη, τα χρηστά ήθη καθώς και με τον κοινωνικό και οικονομικό σκοπό του. Στον υπόχρεο δεν είναι δυνατό να επιβάλλεται περιουσιακή θυσία** (βλ. ΑΚ 281).

Συνεπώς, η αιτούσα την επιμέλεια και διατροφή για το τέκνο μητέρα που αξιώνει από τον οικονομικά ισχυρότερο πρώην σύζυγό της - που πολλές φορές αιτείται και ο ίδιος την ανάθεση της επιμέλειας του τέκνου του- υπέρογκα ποσά διατροφής υπερεκτιμώντας τις ανάγκες του ανηλίκου και εκμηδενίζοντας τεχνηέντως τις δικές της οικονομικές δυνάμεις (π.χ. δημιουργεί ανικανότητα για εργασία, αποκρύπτει ή μεταβιβάζει προσοδοφόρα περιουσιακά στοιχεία κ.λπ.) για να μειώσει την ανάλογη συνεισφορά της, ασκεί καταχρηστικώς το δικαίωμα του τέκνου της σε διατροφή αν αναλογιστούμε:

- πρώτον, την επιδίωξη της οικονομικής θυσίας του πατέρα,
- δεύτερον, την εκδικητική συμπεριφορά της με την προβολή των παράλογων αξιώσεων και
- τρίτον την δημιουργία κλίματος απαξίωσης και αποξένωσης σε βάρος του υπόχρεου σε διατροφή πατέρα.

4. ΠΩΣ ΑΝΤΙΚΡΟΥΟΥΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ;

Προφανώς, σε περίπτωση που η πρώην σύζυγος αξιώνει υπέρογκα ποσά για την διατροφή του τέκνου, η καλύτερη απάντηση είναι η απόδειξη δια εγγράφων της εικονικότητας των ποσών που αιτείται. Όλα τα έξοδα του τέκνου μπορούν να αποδειχθούν. Ακόμη και οι μέλλουσες ανάγκες του μπορούν να αποδειχθούν μετά βεβαιότητας (π.χ. έξοδα ιδιωτικού σχολείου, προκαταβολές φροντιστηρίων, εξωσχολικών δραστηριοτήτων).

1. Παράλληλα, για όσο χρόνο ο πατέρας ασκεί το δικαίωμα επικοινωνίας με το τέκνο για μεγάλα συνεχόμενα χρονικά διαστήματα (διακοπές Χριστουγέννων, Πάσχα, θερινή παραμονή του τέκνου με τον γονέα που έχει επικοινωνία), δικαιούται να ζητήσει την αναλογική έκπτωση των ποσών, που δαπανά χάριν του τέκνου κατά τα εν λόγω διαστήματα, από την καταβλητέα κατά τα εν λόγω χρονικά διαστήματα διατροφή.
2. Ο υπόχρεος προς διατροφή πρέπει να ξεχωρίσει ποιες δαπάνες εξυπηρετούν το τέκνο και ποιες διευκολύνουν την σύζυγο, ακόμη και όταν πρόκειται για κοινό έξοδο. Έτσι, έχει κριθεί νομολογιακά ότι η δαπάνη που καταβάλλει η μητέρα για οικιακή βοήθη που ασχολείται με τον καθαρισμό όλης της οικίας, αναλογεί μόνο κατά ένα μέρος στη δαπάνη διατροφής του τέκνου.

3. Σε κάθε περίπτωση, προς αποφυγή έριδων, μπορεί ο πατέρας να αιτηθεί να αναλάβει ο ίδιος μέρος της γονικής μέριμνας (π.χ. εκπαίδευση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη), καταβάλλοντας ο ίδιος απευθείας τα σχετικά κονδύλια στους τρίτους (π.χ. δίδακτρα σχολείου, δίδακτρα φροντιστηρίων, κόστος ιατρικών επισκέψεων).
4. Ο πατέρας δύναται να παραχωρήσει την οικογενειακή στέγη στην οικογένειά του προκειμένου να αποφευχθούν έξοδα διαμονής, εφόσον ο ίδιος μπορεί να καλύψει με άλλον τρόπο τις στεγαστικές του ανάγκες.

Κυρίως, όμως, όταν ο πατέρας διεκδικεί και ο ίδιος την ανάθεση της επιμέλειας του τέκνου του, οφείλει να καταδείξει ότι η διεκδίκηση παράλογων απαιτήσεων- ιδίως όταν συνοδεύεται με εκβιαστική, κατά τα ανωτέρω, συμπεριφορά της μητέρας- είναι προδήλως αντίθετη στο συμφέρον του παιδιού του. Τούτο, διότι, σκοπός της διεκδίκησης αυτής δεν είναι η εξασφάλιση στο τέκνο του βέλτιστου δυνατού, κατά τα οικονομικά δεδομένα των γονέων, βιοτικού επιπέδου αλλά η οικονομική αφαίμαξη του υπόχρεου προς διατροφή σε όφελος της πρώην συζύγου. Η διεκδίκηση παράλογων απαιτήσεων χάριν της διατροφής του τέκνου μπορεί ενίοτε να συνιστά σύγκρουση στα βέλτιστα συμφέροντα του τέκνου, αφού ενδέχεται να υποδηλώνει πρόθεση οικονομικής εκμετάλλευσης του οικονομικά ισχυρότερου πρώην συζύγου και των αναγκών του ίδιου του ανηλίκου προς οικονομικό όφελος της συζύγου. Η υποβάθμιση του θεσμού του γάμου και της τεκνογονίας σε ένα είδος οικονομικής επενδύσεως είναι μία, γνωστή σε όλους, λυπηρή πραγματικότητα, η αντιμετώπιση της οποίας απαιτεί πρωτίστως να αποτυπωθεί ρητά ως πρόβλημα.

Η νομολογία πρέπει, λοιπόν, να διαχωρίζει κατά περίπτωση την έννοια των παραλόγων απαιτήσεων από την λανθασμένη εκτίμηση των βιοτικών αναγκών του τέκνου, ώστε να μην αρκείται συλλήβδην στην μειωμένη επιδίκασή τους. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε να κάνουμε με απαιτήσεις που εκφεύγουν των ορίων του λογικού, του μέσου, εγγίζοντας την υπερβολή, και υπονομεύοντας τον νομοθετικό σκοπό της διατροφής (γι' αυτό και χαρακτηρίζονται ως «παράλογες» ή «σπατάλη» από τον εκάστοτε δικαστή). Το δικαστήριο, λοιπόν, εφόσον κρίνει ότι συντρέχει περίπτωση έγερσης σκοπίμως παράλογων αξιώσεων, οφείλει, εφ' όσον προβάλλεται τέτοιο αίτημα και ο αιτών – πατέρας είναι κατά τα λοιπά κατάλληλος, να αναθέτει την επιμέλεια του τέκνου στον αιτούντα - πατέρα.

Για περισσότερες πληροφορίες και για εγγραφή στην λίστα ενημερώσεών μας επικοινωνήστε μαζί μας:

ΓΙΑΝΝΑΤΣΗΣ ΚΑΙ ΨΑΡΑΚΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

WWW.YIANNATSI.GR

38, ΚΑΡΝΕΑΔΟΥ, ΚΟΛΩΝΑΚΙ

106 76, ΑΘΗΝΑ

ΕΛΛΑΔΑ

T: (+30) 210 7231076

F: (+30) 210 7231075